

Beterschap voor geplaagde koeriers nog niet in zicht

De Tijd - 21 Apr. 2022

Het regent beschuldigingen bij grote pakjesleveranciers zoals PostNL over de uitbuiting van koeriers.

De helse concurrentie duwt de prijzen naar onleefbare niveaus. 'De overheid heeft te lang de andere kant uitgekeken.'

'Als ik de Belgische justitie mag geloven, zitten hier in de zaal heel wat criminelen.' Ontstemde aandeelhouders van PostNL legden de Nederlandse CEO Herna Verhagen dinsdag tijdens de jaarlijkse algemene vergadering het vuur aan de schenen over de wantoestanden bij het Belgische dochterbedrijf. Vanop het podium in de grote zaal van het Marriott Hotel in Den Haag pareerde Verhagen de kritiek stoïcijns. 'U bent aandeelhouder van een fatsoenlijk bedrijf, dat heldere normen en waarden heeft en wenst te voldoen aan wet- en regelgeving.' De sussende woorden volstonden niet. 'Wij zouden toch willen vragen om meer openheid te geven en duidelijker te zijn', zei een tweede aandeelhouder met aandrang.

LEARN MORE

Blue Billywig Video Player

PostNL België zit midden in een storm. Het Antwerpse arbeidsauditoraat bestempelde het bedrijf eind vorige maand als een 'criminele organisatie' die zich schuldig maakte aan schriftvervalsing en mensenhandel. De Belgische CEO Rudy Van Rillaer, zijn operations manager en een depotmanager brachten dagen in de cel door. De pakjesdepots in Wommelgem en Willebroek werden verzegeld. Deze week kwam PostNL opnieuw onder vuur te liggen na nieuwe getuigenissen in Het Laatste Nieuws en in 'VTM nieuws' over kinderarbeid bij het bedrijf

De voorbije maanden is het gerecht al verschillende keren binnengevallen in depots van PostNL, en ook bij sectorgenoten DPD en GLS. Telkens opnieuw bleek dat de onderaannemers van de pakjesbedrijven zich niet aan de wet houden en hun toevlucht zoeken tot zwartwerk, schijnzelfstandigheid en illegale tewerkstelling. Er lopen meerdere gerechtelijke onderzoeken naar de misstanden in de sector. 'Ik denk dat de arbeidsauditeur de systeemfout ziet en die probeert aan te klagen', zegt Tom Peeters van de vakbond BTB. 'De invallen zijn duidelijk een manier om te tonen dat het huidige systeem maatschappelijk niet te verantwoorden is. Hoe de bedrijven de pakjesleveringen organiseren, is gewoon niet juist.'

Bodemprijzen

De koeriers werken tegen bodemprijzen van minder dan 1 euro per levering, terwijl dat zo'n 4 euro moet zijn om rond te kunnen komen. Het is een gevolg van de almaar groeiende concurrentie op de markt, zegt transporteconoom Roel Gevaers (UAntwerpen). 'Al in 2013, toen ik doctoreerde, zag je een kloof tussen de prijs om een pakje te leveren en de reële kostprijs. Toen al klopten in Nederland op sociaal vlak een aantal zaken niet. De overheid heeft te lang de andere kant uitgekeken.'

De concurrentie in de sector dreigt de komende jaren nog toe te nemen, nu e-commerce reuzen zich vaker rechtstreeks op de pakketmarkt begeven. Gevaers: 'Amazon begint met een eigen bezorgservice, om de kosten laag te houden. Bol.com gaat samenwerken met een Scandinavisch bedrijf met lockers in Albert Heijn-winkels om pakjes te ontvangen. Dat soort initiatieven werkt enorm concurrentieverhogend. De slachtoffers zijn vooral de mensen onderaan in de keten.'

Ook het dominante Bpost, dat voor de helft in handen van Belgische staat is en een marktaandeel heeft van zo'n 40 procent op de pakjesmarkt, draagt bij tot de prijsdruk. 'Bpost gaat soms heel laag met zijn prijzen, om zijn overwicht te behouden', zegt Gevaers. 'De grote pakjesspelers maken nog liever verlies dan een contract aan een ander te gunnen.'

Volgens de vakbonden en het gerecht betalen pakjesbedrijven zodanig weinig dat bezorgers wel moeten frauderen om te overleven. PostNL, GLS en DPD laten hun pakjes in ons land niet door werknemers bezorgen, maar door onderaannemers, die vaak zelf personeel in dienst hebben. PostNL heeft in België zo'n 220 'bezorgondernemers', zoals het bedrijf ze zelf noemt, die samen ongeveer 1.500 chauffeurs tewerkstellen.

Hoewel het gerecht de druk opvoert, blijft het oude systeem van kracht. 'In de praktijk is er voor koeriers nog niets veranderd', zegt Peeters. 'De onacceptabele werkomstandigheden zijn er nog altijd. Mensen werken onder grote tijdsdruk. De prijzen gaan nog altijd naar beneden. De prijs voor een pakje is nu minder dan 1 euro. We komen van 5 euro.'

Gewrongen

Volgens Gevaers zitten pakketbedrijven zelf ook gewrongen. De consument is gewend geraakt aan gratis leveringen. Toen online winkelen nog voet aan de grond moest krijgen, probeerden e-commercebedrijven potentiële klanten voor zich te winnen met de belofte van gratis verzendingen en gratis retour.

Maar in plaats van een tijdelijke promotie beschouwen webwinkels en hun klanten het gratispakjesbeleid - 'voor 23 uur besteld, morgen in huis' - nu als de standaard. Toch wijzen pakjesbedrijven zelden op de rol van de prijspolitiek die e-commercebedrijven voeren. 'Als ze dat aanklaagt, gaat de klant gewoon naar de concurrentie', zegt Peeters.

De grote ommekeer in de sector lijkt nog veraf. Een finale uitspraak van de rechter kan lang op zich laten wachten. De grote rechtszaak tegen GLS, PostNL en een reeks onderaannemers die in september van start gaat, kan een precedent vormen. Beide postbedrijven staan dan terecht voor het aanzetten tot sociale fraude, zoals zwartwerk en schijnzelfstandigheid.

De rechter moet oordelen of de onderaannemers van PostNL en GLS inderdaad onderaannemers zijn. Volgens het Openbaar Ministerie (OM) is dat niet het geval, en is er sprake van 'verboden terbeschikkingstelling'. Dat betekent dat de onderaannemers

eerder functioneren als een soort interimbureau. Spelers zoals PostNL en GLS zijn volgens het OM de echte werkgevers, maar ze omzeilen de verplichtingen die daarbij horen. De kenmerken van aanneming zijn er niet, vindt het OM. Als het OM gelijk krijgt van de rechter, is dat een klap voor het businessmodel in de sector. Maar het vonnis wordt pas ten vroegste in oktober verwacht, als het hele proces zonder vertragingen kan plaatsvinden. De advocaten vrezen dat het luik over PostNL vertraging zal oplopen door de recente ontwikkelingen in het gerechtelijk onderzoek.

Tijdrekken

En zelfs bij een snelle uitspraak is het vonnis allesbehalve een eindpunt. De betrokken partijen kunnen in hoger beroep gaan en de zaak nog jarenlang rekken. Hetzelfde gebeurde bij rechtszaken over het zelfstandigenstatuut van koeriers van de maaltijdbezorgdienst Deliveroo. Het bedrijf, het OM en de vakbonden procederen al jaren.

De politieke oplossing dreigt ook op zich te laten wachten. De federale minister van Post Petra De Sutter (Groen) haalt het grof geschut boven. Ze wil pakketbedrijven verplichten om 80 procent van het personeel in dienst te nemen. Het voorstel moet dit najaar in het parlement liggen.

Maar de grote vraag is of de hervorming er daadwerkelijk doorkomt. Open VLD is geen fan van zo'n drastische inperking van de vrijheid van ondernemers. De liberalen kijken eerder naar een systeem dat pakketbedrijven hoofdelijk aansprakelijk stelt voor misstanden bij onderaannemers, zoals in de bouwsector. Ook de oppositiepartij N-VA pleit voor zo'n aanpak.

In het gareel

In de sector is te horen dat zo'n drastische hervorming niet per se nodig is. De huidige wetgeving zou volstaan om de pakjesbedrijven in het gareel te dwingen. 'Er bestaat een arsenaal aan wetgeving die de wantoestanden in de sector een halt kan toeroepen', zegt Philippe Degraef van Febetra, de federatie van transporteurs. 'Die laat toe opdrachtgevers verantwoordelijk te stellen voor ongeoorloofd lage prijzen, het respecteren van de rusttijden, het gebruik van vrachtbrieven... Maar we stellen vast dat de controlediensten dat instrumentarium niet gebruiken.'

Transporteconoom Gevaers maakt dezelfde analyse. 'De overheid heeft 15 jaar de ogen dichtgeknepen, en nu slaat de slinger opeens door naar de andere kant met extreem strenge wetgeving. Mijn advies is: zie er gewoon op toe dat de huidige wetgeving wordt toegepast en dat de controlediensten dat nagaan.'

Over de handhaving wil De Sutter intensiever overleggen met de ministers van Werk en Mobiliteit. De sociale inspectiediensten waren al van plan het aantal controles in de sector dit jaar op te voeren naar 1.500, om de pakkans te vergroten. Vorig jaar vonden volgens het jaarverslag van de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst 1.045 controles plaats, meer dan de geplande 900. Tijdens de begrotingsopmaak in oktober werd beslist om 48 extra inspecteurs aan te werven.

De vakbond FNV voerde dinsdag voor de aandeelhoudersvergadering actie voor een minimumloon van 14 euro per uur en meer vaste contracten. 'PostNL kan dat betalen', stelt Maadey Meuleman, bestuurder Post en Pakketten bij FNV. 'We schatten dat het op jaarbasis maximaal 116 miljoen euro kost. Dat is minder dan de helft van de winst van 2021.'